

Delområde

Bårslöv

Antagen av kommunfullmäktige 12 juni 2018.

Natur- och kulturmiljöprogram
helsingborg.se/naturochkultur

HELSINGBORG

Vad är ett natur- och kulturmiljöprogram?

Våra natur- och kulturmiljöer är viktiga för stadens attraktionskraft nu och i framtiden. Natur- och kulturmiljöprogrammet beskriver de mest värdefulla natur- och kulturmiljöerna i Helsingborgs stad. Det ger oss;

- *en samlad helhetsbild av Helsingborgs värdefulla natur- och kulturmiljöer i ett gemensamt dokument.*
- *bra kunskap för att bevara, informera om och stärka kvaliteter i våra natur- och kulturmiljöer.*
- *ett uppdaterat och förbättrat planeringsunderlag för att styra markanvändningen och sköta våra värdefulla miljöer.*
- *möjlighet att uppnå nationella, regionala och lokala miljö kvalitetsmål.*
- *underlag för att bilda nya kommunala naturreservat.*

Natur- och kulturmiljöer är viktiga för att människor ska trivas och må bra. De ger en känsla av sammanhang, och kan öka invånarnas stolthet för sitt område eller sin bygd genom att stärka dess identitet. Många värdefulla miljöer fungerar som populära utflyktsmål och är en tillgång för rekreation och friluftsliv. Genom en ökad lokal delaktighet och bra information kan fler personer bli intresserade av att bevara, utveckla och upptäcka våra natur- och kulturmiljöer.

Enligt plan- och bygglagen samt miljöbalken är kommunen skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden i samband med att vi planlägger och fattar beslut om nya områden. Vi är skyldiga att bevara och utveckla dessa miljöer för framtida generationer. Kunskapen om vårt kulturarv ger oss också perspektiv på vår egen tid och en förståelse för att framtidens helsingborgare kan komma att leva på annat sätt än vad vi gör nu. Kunskap om växt- och djurarter hjälper oss att tolka markhistorien och tillstånd i naturen.

Stadsbyggnadsförvaltningen och kulturförvaltningen har gemensamt ansvar för att ta fram natur- och kulturmiljöprogrammet. Det kommer att ersätta tidigare Naturvårdsplan för Helsingborgs kommun (Stadsbyggnadskontoret 1992) och Kulturminnesvårdsprogram för Helsingborgs kommun (Helsingborgs museum 1991). Genom att förena natur- och kulturmiljöerna i ett gemensamt dokument vill vi tydliggöra samband och helhet, till exempel genom att visa vilka platser som har natur- och kulturvärden som sammanfaller.

Natur- och kulturmiljöprogrammet har stöd av Helsingborgs Vision 2035 och Översiktsplan 2010. Det är ursprungligen ett mål i stadens Miljöprogram (2011-2015). Natur- och kulturmiljöprogrammet är en sam-

manställning av nuvarande kunskap som fördjupas genom inventering, rapporter, bevarandeprogram med mera. Det är ett av flera fördjupade kunskaps- och planeringsunderlag för Helsingborgs översiktsplanering som ska underlätta när vi gör avvägningar mellan olika intressen i samhällsplaneringen. Natur- och kulturmiljöprogrammet kommer att vara ett kunskapsunderlag till nästa översiktsplan och underlaget är tillgängligt i Helsingborgs stads digitala karttjänst.

Beskrivningarna av värdefulla natur- och kulturmiljöer är indelade i 13 delområden; *Allerum, Bårslöv, Fjärestad, Fleninge, Frillestad, Hässlunda, Kattarp, Kropp, Kvistofta, Mörap, Ottarp, Välinge och Välluv*. Gränserna motsvarar i princip de socknar som har funnits i nuvarande Helsingborgs stad. Natur- och kulturmiljöprogrammet fokuserar i första etappen på landsbygden. Delområdet Helsingborgs centralort/ Raus socken ligger utanför avgränsningen.

Layout och foto: Stadsbyggnadsförvaltningen, där inget annat anges.

Arbetsgrupp: Stadsbyggnadsförvaltningen/Översiktsplaneenheten samt Kulturförvaltningen/Kulturmagasinet. Mia Jungskär stadsantikvarie, Widar Narvelo kommunekolog, Ami Cvitan Trelman projektledare, Christina Andersson, Birgit Müller, Eva Fransson.

Citera oss gärna men ange källan. Har du frågor eller synpunkter är du välkommen att kontakta översiktsplaneenheten på stadsbyggnadsförvaltningen, telefon 042-10 50 00. Du kan också läsa mer på helsingborg.se/naturochkultur

HELSINGBORG

Innehåll

Naturgivna förutsättningar	4
Kulturlandskapet och vägnätet	5
Bårslövs kyrkby och samhälle	6
Görarp med Bröddebacken, en del av Rååns dalgång	8
Tjuvamossen	9
Sammanfattning av befinliga värden och skydd	10
Skyddade natur- och kulturmiljöer	12
Lokala natur- och kulturvärden att förstärka i planeringen	13
Källor	14

Bårslöv

Aktuellt område är vitt på kartan.
Delområdesgränser är streckade.

Naturgivna förutsättningar

Bårslövs socken ligger på den södra delen av den så kallade helsingborgsryggen som är avgränsad av Rååns dalgång. Jordarterna består främst av morän och lerig morän. Den ytliga berggrunden finns bland annat i Rååns dalgång vid Görarps mölla. Rååns dalgång har varit viktig under forntiden för jakt och fiske och kanske som farled. Området innehåller högklassig åkermark och har varit bebott sedan stenåldern. Kövlebäcken genomkorsar området och den sydvästra delen av Tjuvamossen ingår.

Vy från Bårslövsvägen mot väster.

Trakten är rik på fornlämningar. Många högar är registrerade redan på 1700-talet av lantmätare. I samband med att Riksantikvarieämbetet gjorde en kompletterande fornlämningsinventering 1986 upptäckte de flera stenåldersboplatser och lösfynd. Flera av lämningarna låg vid de sedan länge kända bronsåldershögarna och visade att det finns lång bebyggelsehistorisk kontinuitet. Fornlämningarna är spridda från Nyvångs gård i centrala Bårslöv ända ut på heden, med störst koncentration i väster.

Gravhög med ek.

Kulturlandskapet och vägnätet

Karaktäristiskt för området är uppdelningen i två landskapsavsnitt. Den västra halvan med Bårslövs kyrkby, Görarp och Bårslövs villasamhälle, som har vuxit upp mellan kyrkbyn och Görarp samt den östra långsmala halvan med utspridda gårdar.

Redan i mitten av 1700-talet var Bårslöv en av de större byarna i närheten av Helsingborg. Den uppodlade marken, inäggarna, var större än genomsnittet och omslöt kyrkbyn i norr, väster och söder. I öster låg den vidsträckta fäladen med ängs- och betesmark.

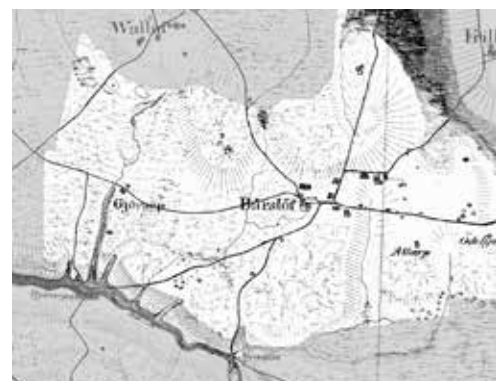
Bårslövs by blev enskiftad 1809, vilket medförde att flera gårdar blev utflyttade i landskapet. Vid denna tid odlade man upp Bårslövs hed i öster, som var en del av den stora Tjutehed. På Skånska rekognosceringskartan från 1812-1820 ser man en anlagd väg i östvästlig riktning. Hälften av de gårdar som låg tätt grupperade i Bårslövs by spreds på rad längs vägen österut. Det medförde att socknen fick en långsträckt form. Detta är ett tydligt exempel på hur enskiftet har påverkat landskapsbildningen.

Ekebyvägen tillkom i samband med enskiftet och utgör ryggraden i dagens vägnät. Vägavsnittet följer socknens avlånga form österut och har byggts ut efterhand som marken har odlats upp. Den sista delen var vägen till "Hajjagårdarna", små enstaka hus och åkerlappar som låg utspridda på hedmarken i öster. Under lång tid gick transporter dit på traditionellt vis över hedmarken. Ekebyvägen mötte slutligen Tågarpsvägen, idag väg 110, vilket syns på generalstabens topografiska karta från 1861. Många av de så kallade "Hajjagårdarna" byggdes ut till regelrätta gårdar. De flesta finns kvar i samma lägen.

Området korsas även av Norra Vallåkravägen mot Mörarp. Från Bårslövs kyrkby strålar vägar mot norr, väster och söder. De flesta vägarna fanns redan på 1763 års lantmäterikarta, och verkar ha varit av lokal karaktär. De leder till grannbyar som Välluf och Görarp samt mot Nymölla vid Råån, strax norr om Gantofta. Bortsett från utbyggnaden av Bårslövs samhälle i väster så överensstämmer 1800-talets kartbild väl med dagens karta.

Bårslövs hed.

Skånska rekognosceringskartan från 1815.

Topografiska corpsens karta 1860.

Bårslövs kyrkby och samhälle

Bårslövs by och socken kallas för Bareslefh på 1200-talet. Namn med denna ändelse (-löv) anses ha fornnordisk härkomst och syftar på jord som har gått i arv från förfäderna. Genomgående för denna typ av ändelser är sambandet med förkristna namnformer. Med tanke på det nära avståndet mellan kyrkbyns kärna och gravhögarna från äldre bronsålder, är det troligt att Bårslöv har en bebyggd kontinuitet sedan mer än 2 000 år. De många stenålderslämningarna tyder på att platsen har en ännu tidigare historia.

På storskifteskartan från 1763 framgår det att byn låg vid en "vik" som mynnade ut i den stora fäladsmark som delades av bland andra Fjärestad, Frillestad, Hässlunda och Kvistofta. Byns bebyggelse bestod av ett 20-tal gårdar. De långsmala tomterna låg tätt på rad med husen samlade närmast gränsen till fäladsmarken. Några gårdar låg på mindre öar av inägor (eller åkrar) ute på fäladsmarken tillsammans med en handfull utspridda ryttarehus med till-

hörande lyckor, det vill säga inhägnade mindre åkrar eller ängar. Dagens kyrkby är ungefär lika stor som 1700-talets bybildning.

Den ursprungliga stenkyrkan i Bårslöv var uppförd på 1100-talet i romansk stil. Den kraftiga befolkningsökningen på 1800-talet ledde till att många församlingar växte ur de små medeltida kyrkorna som inte heller ansågs passa den tidens liturgiska krav, det vill säga de kristna ritualerna och ceremonierna. Dessutom tycks många av de gamla kyrkobyggnaderna ha varit i dåligt skick. Precis om på många andra ställen rev man den medeltida kyrkan. Ett av huvudargumenten var kostnaden. Det var dyrare att restaurera och bygga till den gamla kyrkan än att riva den och bygga nytt. Den nuvarande kyrkan är från 1858. Prästgården i Bårslöv ligger strax söder om kyrkbyn, och är från 1939. Stilen är klassisk och inspirerad av 1920-talets arkitekturideal med fasader i helsingborgstegel. Prästgården är idag i privat ägo och omges av en stor parkliknande trädgård.

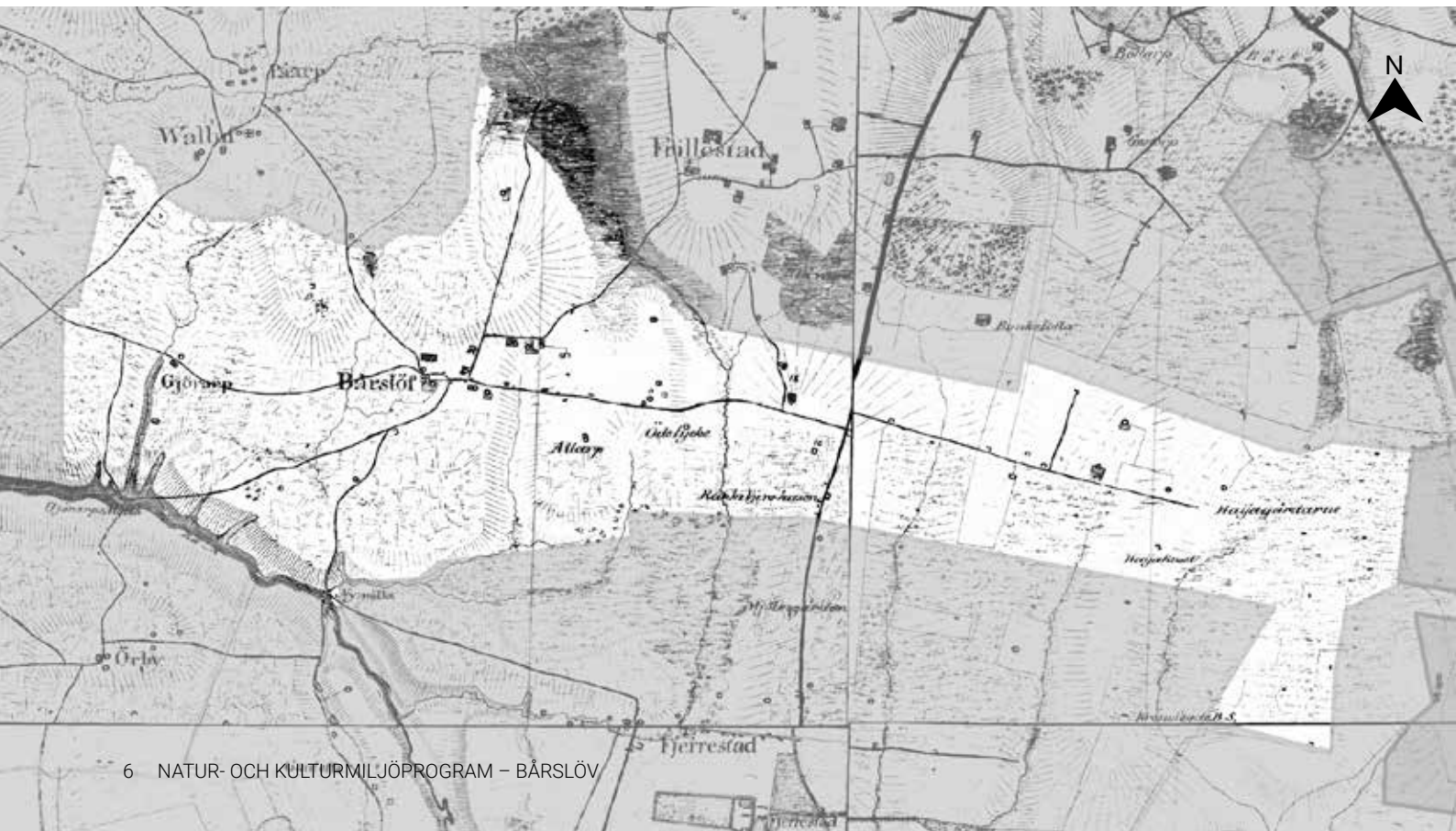

Bårslövs kyrka.

Prästgården ligger strax öster om kyrkan.

Skånska rekognosceringskartan, 1815.

Till de offentliga byggnaderna hörde även den kommunala fattiggården. Den låg i Lindåkragården en kilometer söder om byn under åren 1902-1954 (Bårslöv 23:3). Kommunhuset byggdes 1926 och överlämnades till kyrkan 1951, då Bårslöv blev en del av Vallåkra kommun. Vallåkra kommun och Bårslövs samhälle blev i sin tur en del av Helsingborg vid kommunsammanslagningen 1971.

Den nutida kyrkbyn karaktäriseras av en blandad, småskalig bebyggelse, där enfamiljshusen dominerar. Dessa är till största delen uppförda styckevis från 1930-talet och framåt. Insprängt bland småhusen finns även de bondgårdar som fick ligga kvar i byn efter att man genomfördde enskiftet på tidigt 1800-tal. På 1950-talet utökade man Bårslöv och Görarp med de första seriebyggda enfamiljshusen. Bygandet i Sverige expanderade vid denna tid och bilismens utbredning ledde till att pendlarorter växte. I mitten av 1960-talet byggde

man några kvarter med flerfamiljshus i två våningar och flera seriebyggda enfamiljshus i området väster om kyrkbyn. Utbyggnaden har fortsatt och idag är de före detta bondbyarna Görarp och Bårslöv nästan sammanbyggda.

Trots den stora utbyggnaden i Bårslövs villasamhälle blir man påmind om det historiska landskapet. Det nya bostadsområdet gränsar i söder och öster till de äldre vägarna mot Köpinge respektive Välluf och följer till viss del vägarnas kurvor. I den nordvästra delen finns de tre bronsåldershögar "Fyrhöga" och västerut finns också rester av en bronsåldershög.

Bebyggelse i Bårslöv.

Bårslöv 16:2 är en av de gårdar som ligger kvar i utkanten av kyrkbyn.

Görarp med Bröddebacken, en del av Rååns dalgång

Rååns dalgång kännetecknas av ädelövskog med ett rikt växt- och djurliv. Sidoravinerna till Råådalen vid Görarp och Nymölle ingår i området och har bland annat präglats av tidigare markanvändning. Exempel på rik vegetation är Bröddebacken med dess ekbestånd, betesmark vid Nymölle och albestånd utmed ån. På flera ställen i slutningarna tränger grundvatten fram som ofta är järnrikt.

En av de bäckraviner som mynnar i Råån är Görarpsbäcken. I närheten av bäckens utlopp ligger resterna av en gammal kvarnplats, Görarps mölla, som fanns med på kartor redan 1714. Själva möllan är riven men det finns kvar spår av bland annat kvarnfåran. På 1900-talet gjordes men en ny fördämning till en vattentäkt. Dammen har varit populär för fiske och en vandringsväg för fisk är anlagd bredvid. Sedan 1900-talet har man anlagt mindre dammar/våtmarker bland annat uppströms i Görarpsravinen, i Bröddebacken, vid västra Gantofta och utmed Råån.

Lövskogen består främst av ek, bok, ask, al, fågelbär, hassel och avenbok. En hel del död ved har skapat nya förutsättningar för djurlivet. Insektsinventeringar visar att det finns flera rödlistade arter i Helsingborgs skogar i liknande miljöer som i Råådalen. Man kan därför på goda grunder anta att det finns ett antal hotade arter även här.

Ädellövskogens sammansättning av arter (lungört, lundelm, långsvingel, gulplister, vitsippa, svalört) visar att områdets har en lång historia som slåtteräng. Det finns häckande fåglar som mindre hackspett, skogsduva, spillkråka, stenknäck, bivråk, glada, kungsfiskare och sporadiskt häckande forsärla. Det förekommer däggdjur som rådjur, räv, grävling, hermelin, småvessla och skogsmus. Groddjur som större och mindre vattensalamander, vanlig groda, åkergroda

och padda finns också i bäckar och våtmarker. Exempel på fisk är havsöring, grönling, abborre, gädda med flera.

Görarps by ligger norr om Råån, väster om Bårslöv. Man genomförde laga skifte 1827 - 1928 för att slutföra de jordreformer som hade påbörjats i Sverige med storskiftet och enskiftet. 1829 bestod byn av tre gårdar som hade förhållandevis mycket åkermark. Görarp har länge dominerats av jordbruk och på tidigt 1900-tal tillkom det även handelsträdgårdar. Tillsammans med växthus och handelsträdgårdar i bland annat Välluvs socken finns det ett bälte kring Helsingborg, där trädgårdsnäringen har haft och fortfarande har en stor inverkan på landskapsbilden. De äldre gårdsmiljöerna i Görarp utökades med villabebyggelse under andra halvan av 1900-talet. Samhället kom på så vis närmare Bårslöv. Idag präglas Görarp av flera växt- och drivhus.

Växthus i Görarp.

Rest från Görarps mölla.

Görarps mölla. Foto Mårten Sjöbeck 1921. Foto: Folkklivarkivet.

Tjuvamossen

Den sydvästra delen av Tjuvamossen ingår i delområdet. Tjuvamossen ligger strax nordost om Bårslöv mot Påarp och beskrivs mer utförligt under delområdet Frillestad. Mossen är en före detta våtmark som blev utdikad på 1800-talet och som nu består av ett småskaligt odlingslandskap med en gammal ägostruktur. I de fuktiga skogsdungarna och betsmarkerna finns bland annat humleblomster och brunstarr (i damm). Många många fågelarter håller till i området. I denna del av mossen finns ett fåtal värdefulla björkdungar och en äldre fastighetsindelning med små och långsmala tomter.

Humbleblomster.
Illustration: Peter Elfman

Tjuvamossen

Lövduingar i Tjuvamosseområdet.

Sammanfattning av befintliga värden och skydd

Bebyggelsestrukturen längs vägen österut från Bårslöv. Den långsträckt och vägganknutna bebyggelsen är ett bra exempel på det enskiftade landskapets struktur. Bebyggelsemönstret och den tillhörande vägsträckningen har ett odlingshistoriskt värde. Flera av gårdarna är välbevarade och här finns även exempel på skolbyggnader samt enfamiljshus som började uppföras längs vägar och vägkorsningar i slutet av 1800-talet. Särskild varsamhet vid ombyggnad enligt PBL 8:17 bör gälla för bebyggelsen längs vägen österut från Bårslövs samhälle.

De fasta fornlämningarna med hög koncentration i områdets västra delar visar att platsen har varit bebyggd sedan lång tid, från förhistorisk till historisk tid. Fornlämningarna skyddas enligt Kulturmiljölagen.

Bårslövs kyrkby, KML 4, med den äldre jordbruksbebyggelsen och den till kyrkan knutna bebyggelsen som består av skola, pastorexpedition och prästgård bedöms omfattas av PBL 8:13. Detta område bör skyddas mot rivningar och eventuell ny bebyggelse anpassas till miljön. I övrigt bör varsamhetsaspekten i PBL 8:17 särskilt beaktas.

Det före detta kommunhuset och Lindåkragården (socknens före detta fattigård), har ett samhällshistoriskt respektive ett socialhistoriskt värde. PBL 8:17 ska särskilt beaktas.

Bårslövs samhälle. Tidstypisk villabebyggelse med början från och med 1950-talet är till stora delar uppförd som seriebyggda småhus. Enhetligheten är värdefull att bevara enligt PBL 8:17. Som helhet har denna bebyggelse ett miljöskapande värde. Den är en årsring som tillsammans med den äldre bebyggelsen visar den långa kontinuiteten på platsen.

Trädgårdsnäringen i Görarp är en värdefull struktur och en del av Helsingborgs 1900-talshistoria. Tillsammans med de kvarvarande trädgårdsmästerierna i bland annat Välluvs socken bildas ett bälte med trädgårdsnäring mellan staden och landsbygden som kan knytas till den ökade urbaniseringen.

En del av Rååns dalgång, *Görarp - Brödebacken*, ingår i området. Rååns dalgång är av riksintresse för både natur- och kulturmiljövård enligt MB 3:6. Dalgången är skyddad genom strandskydd MB 7:13, landskapsbildsskydd före detta Naturvårdslagen § 19. Dalgången är särskilt känslig från ekologisk synpunkt enligt MB 3:3 och är ett så kallat storområde som är obetydligt påverkat av exploatering enligt MB 3:2. Görarps mölla, en rest av en gammal kvarnplats, har både historiska och rekreativa värden och ingår i riksintessområdet. Området ingår också i Natura 2000-område.

Den sydvästra delen av Tjuvamossen, 51 hektar, ingår i Bårslövs delområde. Det är en gammal våtmark som utdikats och varit föremål för torvtäkt. Större delen av mossen och den bevarade gamla ägostrukturen finns i Frillestads delområde. Mossen är ekologiskt känslig och har mycket högt naturvärde, klass 2, med hänsyn till växt- och djurlivet. Den har också ett stort värde för landskapsbilden samt för friluftsliv och rekreation. Delar av Tjuvamossen har biotopskydd enligt MB 7:11. Anläggning av våtmark kan bli aktuell.

Övriga strukturer och värden i landskapet

Vägnätet är till stor del kantat av 1800-talets bebyggelse. Det äldsta vägnätet utgörs främst av genomfarter, bland annat i form av den södergående vägen från Mörarp. Dessa vägavsnitt har tillsammans med 1800-talets lokala vägnät ett stort kontinuitetsvärde.

Alla *stenmurar, åkerholmar, småvatten, odlingsrösen, mangelgravar och alléer* i odlingslandskapet är skyddade genom biotopskyddet i miljöbalken MB 7:11. Det innebär att det krävs tillstånd av länsstyrelsen, som tillsynsmyndighet, för att ta bort eller på annat sätt påverka natur- och kulturelementen i det öppna odlingslandskapet. Det krävs även tillstånd av skogsstyrelsen för att påverka biotoper i skogsmark. Objekten är inte utmärkta på kartorna.

Större våtmarker (över 1 ha) som inte omfattas av biotopskydd fyller även de en viktig biologisk och hydrologisk funktion i landskapet. Ändring av alla våtmarker kräver tillstånd från länsstyrelsen. Endast objekt med särskilt höga natur- och kulturvärden finns med på kartan.

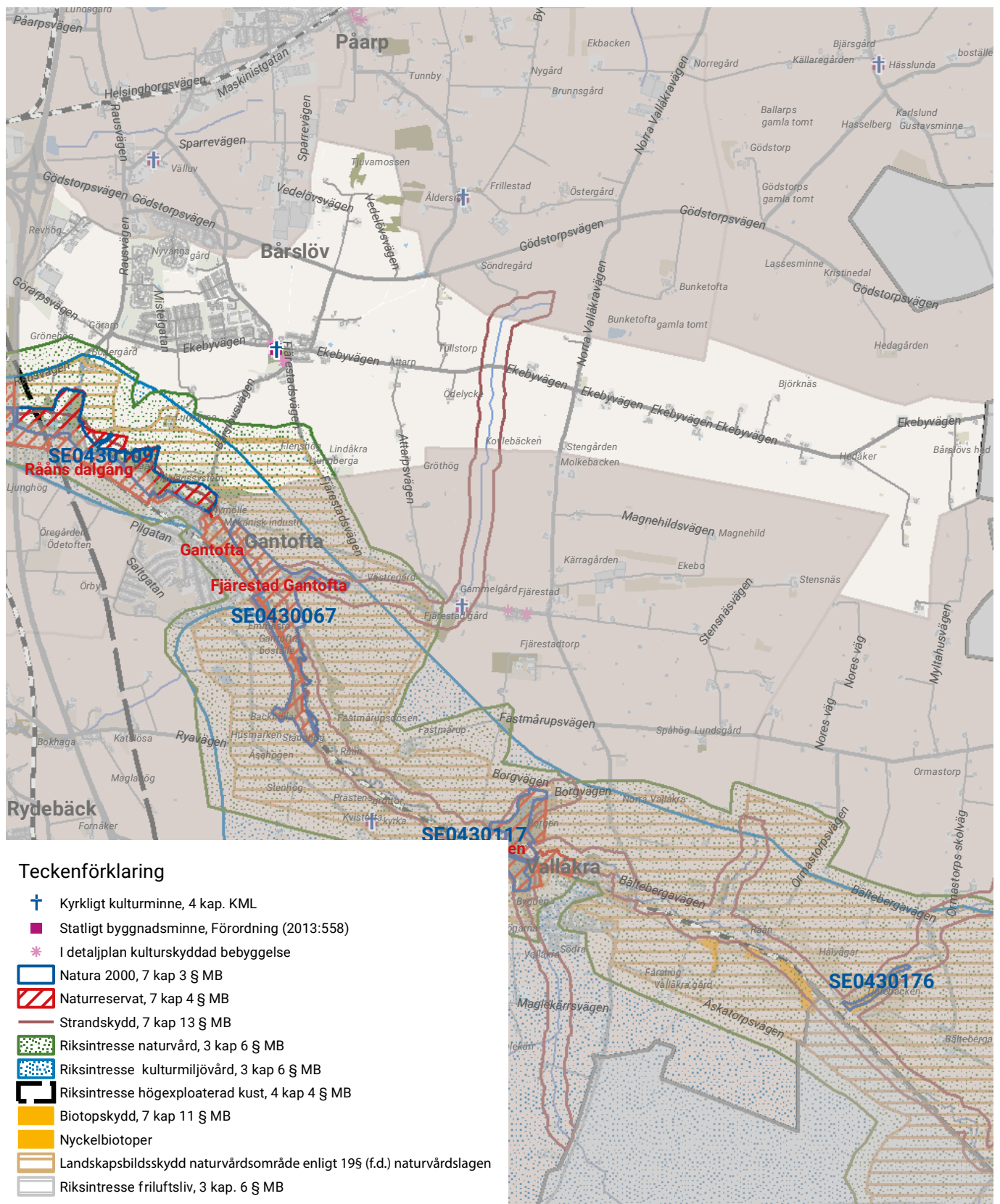
Fornlämningar, kyrkor och kyrkogårdar är skyddade genom lagen om kulturminnen med mera. För information om fornlämningar hänvisas till fornsok.se.

Ansvar för att skydda och vårda våra natur- och kulturmiljöer delas av alla, såväl enskilda som myndigheter.

Skyddade natur- och kulturmiljöer

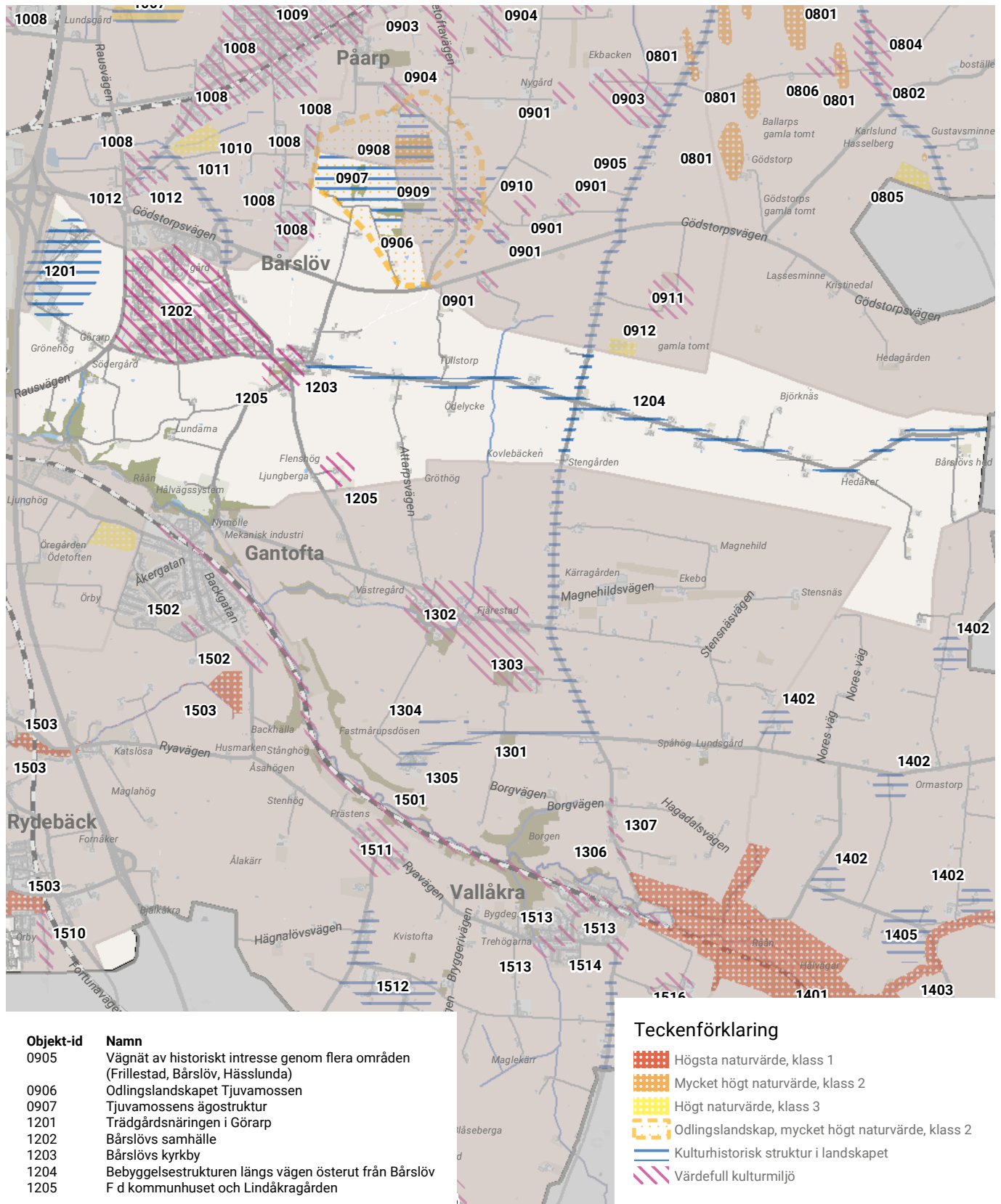
För information om fornlämningar läs mer på fornsok.se.

Generellt biotopskydd enligt miljöbalken kap 7:11 redovisas inte på kartan.

Lokala natur- och kulturvärden att förstärka i planeringen

I Introduktion till Natur- och kulturmiljöprogram kan du läsa mer om bedömning av lokala natur- och kulturvärden.

Källor

Gärdenfors U, Evertebrater i Helsingborg 1989 (insektsinventering).

Hanson S-Å, Svampflora 1980-ff.

Malmqvist A, Skyddsvärda skalbaggar och andra organismer i lövträdmiljöer i Helsingborgs stad 2005.

Sörensen M, Insekter i S Helsingborg 2004.

Helsingborgs museum, Kulturminnesprogram för Helsingborgs kommun, 1991.

Helsingborgs stadsbyggnadskontor, Naturvårdsplan för Helsingborgs kommun, 1992.

Helsingborgs stadsbyggnadskontor, Ortsanalys för Bårslöv 2005-10-28.

Helsingborgs stadsbyggnadsförvaltning, Helsingborgs raviner och dalar -ett urval, 2009.

Naturskyddsföreningen i Helsingborg, florainventeringar 1980-ff.

Helsingborgs Översiktsplan 2010.
www.helsingborg.se/

Lantmäteriet, Historiska kartor.
www.lantmateriet.se/

Länsstyrelsen i Skåne
Riksintressen och regionala intressen för natur- och kulturmiljöer, Helsingborgs kommun.
www.lansstyrelsen.se/skane

Riksantikvarieämbetet
Fornsök - fornlämningsregistret.
www.raa.se

Vitfläckig guldvinge.

Du hjälper oss att hålla naturen hel och ren genom att meddela oss om fel eller lämna synpunkter. Det kan du enkelt göra med hjälp av appen "**Ett bättre Helsingborg**". Du kan även ringa eller mejla. Helsingborg kontaktcenter: 042-10 50 00, kontaktcenter@helsingborg.se

helsingborg.se/naturochkultur

HELSINGBORG